

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฯลฯ ไม่น้อย โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุที่เยาวชนไทยรับมาโดยตรงจากต่างประเทศซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นค่านิยมในการบริโภคที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะพฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยของเยาวชนได้แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางทำให้เกิดผลกระทบต่อครอบครัว สังคมทั่วประเทศ

พฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย ไม่เหมาะสมกับสถานภาพดังกล่าวมีส่วนทำให้คนไทยประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมีการนำเข้าสินค้าและการบริการจากต่างประเทศมากกว่าสินค้าและการบริการที่ส่งออก ทั้งที่สินค้าและการบริการบางอย่างประเทศเราก็สามารถผลิตได้เอง เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำลงก็ส่งผลกระทบต่อรายได้ ความเป็นอยู่และพฤติกรรมการบริโภคของคนในชาติโดยส่วนรวม โดยเฉพาะในกลุ่มของนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง ต้องได้รับความช่วยเหลือด้านค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันจากผู้ปกครองซึ่งค่าเล่าเรียน และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของนักศึกษาในปัจจุบันก็เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ มีผลมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจนั่นเอง

จากรายงานของสำนักบริการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย ได้ระบุตัวเลขนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ขอเงินจากกองทุนกู้ยืมเรียนในปี พ.ศ.2541 เพิ่มขึ้นรวมกว่า 4,000 คน และที่น่าวิตกเป็นอย่างมากก็คือมีนักศึกษาที่เรียนใกล้จะสำเร็จการศึกษาแล้วต้องพักการเรียน เนื่องจากไม่มีเงินที่จะศึกษาต่อ ขณะนี้ในแต่ละสถาบันการศึกษาจะมีนักศึกษาที่ประสบปัญหาดังกล่าวประมาณ 2-3 % และการรับนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2541 ได้ลดลง 10-15% (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับที่ 14777 ปีที่ 49 วันอังคารที่ 6 กรกฎาคม 2541 หน้า 15) ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดรายได้ของครอบครัวอันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริโภคนั่นเอง

จากรายงานตัวเลขของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ปีการศึกษา 2541 มีทั้งหมด 6,636 คน แยกเป็นชาย 1,470 คน เป็นหญิง 5,166 คน ในจำนวนนักศึกษาดังกล่าวมีผู้ที่กู้ยืมทุนการศึกษา โดยจำแนกเป็นประเภททุนดังนี้

1. ผู้กู้ต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 705 คน
 2. ผู้กู้ต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติลาออกปีการศึกษา 2540 และขอู้ใหม่จำนวน 6 คน
 3. ผู้กู้ต่อเนื่องจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 131 คน (รวมผู้กู้ยืมจากข้อ 1-3 จำนวน 842 คน)
 4. ผู้กู้รายใหม่ รอบที่ 1 จำนวน 585 คน
 5. ผู้กู้รายใหม่ รอบที่ 2 จำนวน 169 คน (รวมผู้กู้ยืมรายใหม่ จากข้อ 4 - 5 จำนวน 754 คน)
- รวมจำนวนนักศึกษาผู้กู้ยืมทั้งสิ้น 1,596 คน**

จากการศึกษาการดำรงชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติเกี่ยวกับการใช้จ่ายซึ่งประมวลได้ดังนี้

1. ค่าหน่วยกิตและค่านำรุงการศึกษาของนักศึกษาแต่ละคณะไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคณะและสาขาวิชา และเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย โดยมีค่าหน่วยกิตตัวสุดที่ 700 บาท
2. ค่าใช้จ่ายประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง
3. ค่าอุปกรณ์การศึกษา เช่น ปากกา ดินสอ สมุด ค่าถ่ายเอกสาร
4. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าที่พัก ค่าโทรศัพท์ ค่าเครื่องแต่งกาย เป็นต้น

จากการสังเกตพฤติกรรมการบริโภคสิ่งต่างๆ เช่น เครื่องแต่งกาย รองเท้า อุปกรณ์การศึกษา เครื่องมือสื่อสารของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติก็คล้าย ๆ กับพฤติกรรม การบริโภคของกลุ่มวัยรุ่นโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นไปในลักษณะของความต้องการการยอมรับจากผู้อื่นเป็นพื้นฐานสำคัญ กล่าวสรุปถึงลักษณะของพฤติกรรมของนักศึกษาได้ดังนี้

1. การต้องการความยอมรับจากสังคม หมายถึง ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยอมรับว่าตนเป็นคนที่ยืนหยัดอยู่เสมอ และสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้โดยไม่อายใคร
2. สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเอง อาจเป็นความรู้สึกเฉพาะบุคคล เช่น เมื่อได้สวมใส่เสื้อผ้า รองเท้าหรือใช้อุปกรณ์การศึกษา เครื่องมือสื่อสารที่มีราคาแพง ทรายี่ห้อเป็นที่นิยม และเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป รูปแบบที่ยืนหยัด จะทำให้ตัวเองมีความมั่นใจมากขึ้น
3. ต้องการความโดดเด่นในวงสังคม พฤติกรรมเช่นนี้มักแสดงออกมาในรูปแบบของการใช้สอยสิ่งที่มีราคาแพง รูปแบบที่โดดเด่น มีสีสันสะดุดตา เป็นต้น
4. คำนึงถึงความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน พฤติกรรมเช่นนี้มักแสดงออกมาในรูปแบบของการบริโภคเฉพาะส่วนที่มีความจำเป็นเท่านั้น

พฤติกรรมการบริโภคข้างต้นสังเกตได้จากสิ่งที่นักศึกษบริโภคเป็นประจำซึ่งการบริโภคในลักษณะดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาแก่นักศึกษา ผู้ปกครอง สถาบันการศึกษา ตลอดจนสังคมโดยรวมได้ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสิ่งที่จะศึกษาเพื่อจำแนกพฤติกรรม การบริโภคของนักศึกษา ดังนี้

1. ชุดแต่งกายนักศึกษา ประกอบด้วยชุดนักศึกษาและรองเท้านักศึกษา ลักษณะของการบริโภคด้านนี้ของนักศึกษาที่อาจก่อให้เกิดปัญหาก็คือ

1.1 การแต่งกายที่มีดีระเบียบของมหาวิทยาลัย เช่น กระโปรงสั้น กางเกงยีนส์ การใช้ชุดนักศึกษาที่มีสีมีดีระเบียบ การสวมรองเท้าแตะมาเรียน เป็นต้น

1.2 การแข่งขันเพื่อความมีหน้ามีตาหรือเพื่อให้ได้การยอมรับจากสังคม จะสร้างนิสัยของการฟุ่มเฟือยให้แก่ตัวนักศึกษาอันก่อให้เกิดผลเสียติดตามมา

1.3 การบริโภคที่เกินความจำเป็น เช่น เสื้อผ้าชุดนักศึกษาหรือรองเท้าที่มีราคาแพงเกินไป

2. อุปกรณ์การศึกษา ประกอบด้วยดินสอ ปากกา สมุดจดบันทึก รวมถึงการถ่ายเอกสาร จากการสังเกตพบว่าพฤติกรรมการบริโภคสิ่งเหล่านี้ของนักศึกษา จะมีลักษณะของการแข่งขันหรือเลียนแบบกัน เพื่อเสริมให้ตัวเองดูเด่น และเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน หรือสังคม นอกจากนี้ ยังพบว่า การใช้อุปกรณ์การศึกษาโดยไม่คำนึงถึงคุณค่า เช่น ใช้ดินสอ ปากกา สมุดไม่หมดแล้วทิ้ง หรือทิ้งเอกสารประกอบการเรียนที่ตัวเองถ่ายเอกสารหรือเอกสารประกอบการสอนที่อาจารย์แจกให้ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดถึงพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่ถูกต้องซึ่งก่อให้เกิดปัญหาติดตามมาในภายหลัง

3. เครื่องมือสื่อสาร ประกอบด้วยเพจเจอร์ โทรศัพท์มือถือ รวมถึงบัตรโทรศัพท์สาธารณะที่เป็นค่านิยมของคนในปัจจุบัน โดยเฉพาะนักศึกษาจัดอยู่ในกลุ่มผู้ที่นิยมใช้เครื่องมือสื่อสารและเครื่องมือสื่อสารที่พบมากที่สุดคือเพจเจอร์ รองลงมาคือโทรศัพท์มือถือ ถ้าพิจารณาถึงวัยและกิจกรรมของนักศึกษาแล้ว ความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องมือสื่อสารมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับผู้ประกอบการอื่นๆ ในขณะที่เครื่องมือสื่อสารที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยคือโทรศัพท์สาธารณะก็เป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารได้ซึ่งพอประมวลจากความคิดเห็นของนักศึกษาบางกลุ่ม อาจกล่าวสรุปถึงวัตถุประสงค์ในการใช้เครื่องมือสื่อสารได้ดังนี้

3.1 ต้องการความสะดวกสบาย

3.2 ต้องการความยอมรับจากสังคม

3.3 ต้องการให้ตนเองดูเด่นกว่าคนอื่น ๆ

3.4 ติดต่อรูกระกับที่บ้าน

3.5 ติดต่อกับเพื่อน ๆ

ไม่ว่าพฤติกรรมการบริโภคเครื่องมือสื่อสารของนักศึกษาจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อใดก็สามารถบ่งบอกถึงพฤติกรรมการบริโภคที่เกินความจำเป็นของนักศึกษาที่ยังไม่มีอาชีพและรายได้เป็นของตนเอง

พฤติกรรมการบริโภคทุกประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นก่อให้เกิดปัญหาคือการบริโภคที่เป็นไปตามค่านิยมของสังคม หมายถึงกลุ่มเพื่อนและสังคมภายนอกซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการความยอมรับ

จากสังคม ทั้งกลุ่มเพื่อน และสังคมภายนอก อันเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความฟุ่มเฟือย และการใช้จ่ายที่ไม่เหมาะสมกับสถานภาพของตนอันอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมโดยรวมได้

จากปัญหาการบริโภคของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่เป็นไปในลักษณะของการบริโภคตามกระแสสังคม การบริโภคที่ฟุ่มเฟือย และไม่เหมาะสมกับสถานภาพของนักศึกษาที่ยังไม่มีอาชีพและรายได้เป็นของตนเองจึงได้นำมาเป็นประเด็นในการศึกษาวิจัยเพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคและลักษณะพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติซึ่งข้อมูลนี้จะช่วยให้นักศึกษาได้แนวทางในการบริโภคอย่างถูกต้อง และสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและสามารถนำไปปรับใช้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติทั้งในด้านปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติเปรียบเทียบกับเพศและคณะวิชา

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคทั้งปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยสิ่งแวดล้อมและลักษณะพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ โดยทำการศึกษาจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2542 ทั้งเพศชายและเพศหญิงทุกคณะวิชา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติมีศัพท์ที่ให้อำนาจความเพื่อการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค หมายถึง ความคิดเห็นด้านปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจบริโภคเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การศึกษา และเครื่องมือสื่อสารของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยพื้นฐาน หมายถึง สาเหตุ หรือ สิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ประกอบด้วย

1.1.1 ความต้องการของผู้บริโภค (consumer's need) หมายถึง ความจำเป็นที่ก่อให้เกิดความสมดุลในการดำรงชีวิต

1.1.2 แรงจูงใจ (motives) หมายถึง สาเหตุที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจบริโภคสิ่งต่างๆ

1.1.3 บุคลิกภาพ (personality) หมายถึง ลักษณะเฉพาะของผู้บริโภคแต่ละคนที่แสดงออกมาตามความต้องการของตน

1.1.4 การรู้ (awareness) หมายถึง ประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการบริโภคสินค้าต่างๆ

1.2 ปัจจัยสิ่งแวดล้อม หมายถึงสาเหตุภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคประกอบด้วย

1.2.1 ครอบครัว หมายถึงครอบครัวของนักศึกษา

1.2.2 สังคม หมายถึงสังคมในมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติและสังคมภายนอก

1.2.3 ธุรกิจ หมายถึงห้างร้านที่จำหน่ายสินค้าและบริการ

1.2.4 วัฒนธรรม หมายถึง ค่านิยมและความเชื่อของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่มีผลต่อ

พฤติกรรมผู้บริโภค

1.2.5 เศรษฐกิจ หรือรายได้ หมายถึง เศรษฐกิจหรือรายได้ของครอบครัวและตัว

นักศึกษาเอง

2. ลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การแสดงออกในด้านการซื้อ การใช้ การครอบครองในด้านเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การศึกษาและเครื่องมือสื่อสารของนักศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

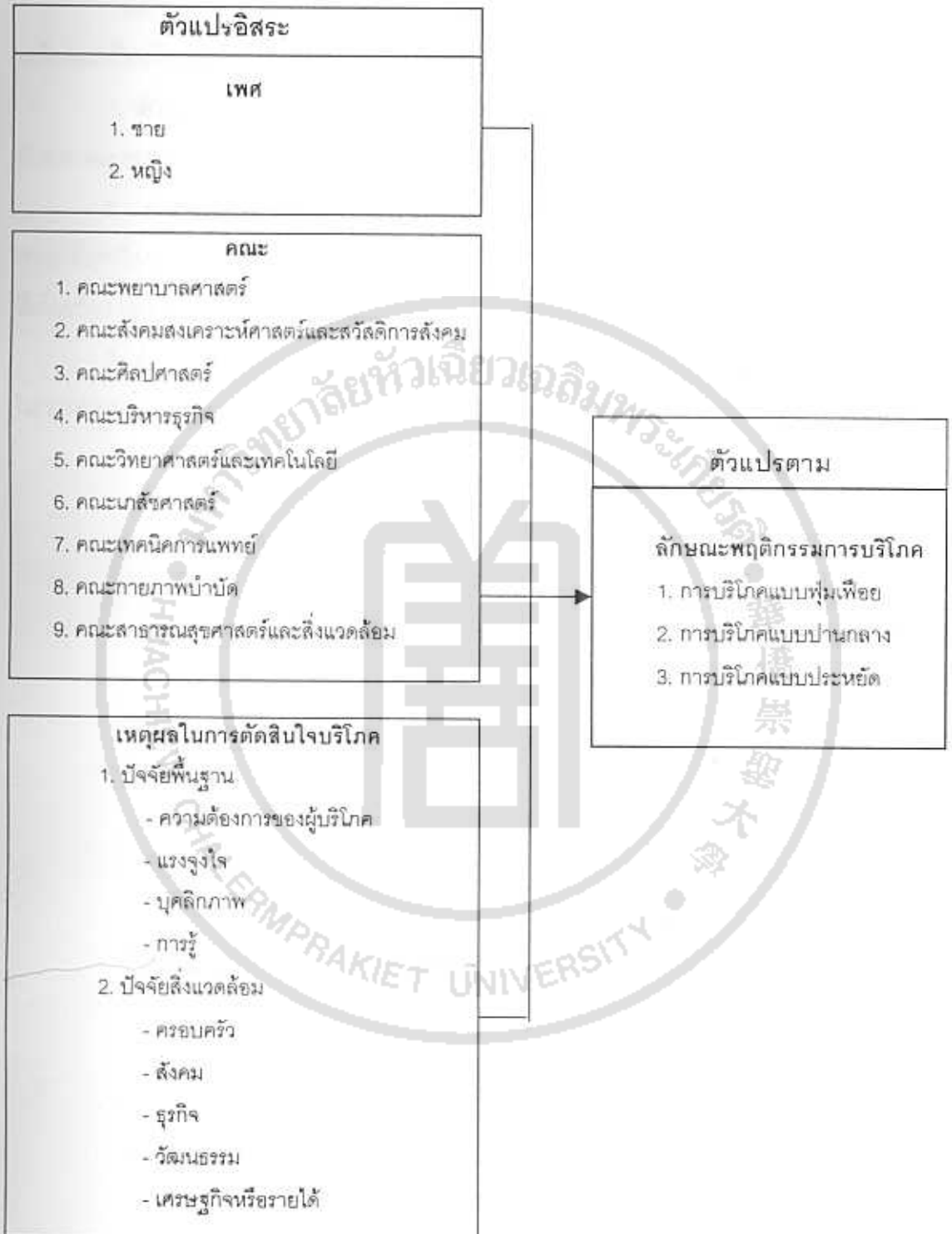
2.1 การบริโภคแบบฟุ่มเฟือย หมายถึง การบริโภคที่เกินความจำเป็นต่อสถานภาพของนักศึกษา

2.2 การบริโภคแบบปานกลาง หมายถึง การบริโภคตามความเหมาะสม

2.3 การบริโภคแบบประหยัด หมายถึงการบริโภคตามความจำเป็นและให้น้อยที่สุด

3. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2542 ทุกคณะวิชา

กรอบการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของนักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติจะมีประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ด้านนักศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับสถานภาพของตนและเศรษฐกิจของครอบครัว
2. ด้านอาจารย์สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปแนะนำให้คำปรึกษาต่อนักศึกษา ในการวางแผนการบริโภคที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน ตลอดจนนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาโลกทัศน์กับการดำเนินชีวิต เป็นต้น
3. ด้านผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักพัฒนานักศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนานักศึกษาให้มีพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสมมากขึ้น

